

VALIDACE VYBRANÝCH OŠETŘOVATELSKÝCH INTERVENČÍ V RÁMCI KURRIKULA SESTER - OBLAST SLEDOVÁNÍ A ZÁZNAMU BOLESTI

ARCHALOUSOVÁ Alexandra¹⁾; FREI Jiří²⁾; KRIŠTOFOVÁ Erika¹⁾;
PAVELOVÁ Ľuboslava¹⁾

*1) Katedra ošetrovatelství, Fakulta sociálních věd a zdravotnictví,
Univerzita Konštantina Filozofa v Nitre*

*2) Katedra ošetrovatelství a porodní asistence, Fakulta
zdravotnických studií, Západočeská univerzita v Plzni*

ABSTRAKT

Úvod: Sestry provádí klinická rozhodnutí v rámci své profese, praxe, vzdělání, administrace procesů kritického myšlení, s využitím systémů podpory postupů klinického závěru. Klasifikační systémy NIC, NOC, NANDA International mají svoji roli při zlepšování kvality péče založené na důkazech, bezpečnosti péče o klienty/pacienty a výrazně napomáhají profesionálnímu postupu při rozhodování. Zůstávají hlavní základnou znalostí pro ošetrovatelské profesionály (Brokelová, NANDA, 2015, český překlad Kudlová). *Cíl:* Cílem výzkumné studie bylo validovat ošetrovatelské intervence sestrami/expertkami, které splňují Fehringova kritéria experta. Zjistit, které ošetrovatelské intervence expertky považují za významné, tedy hlavní a vedlejší, a které za nevýznamné. *Metody:* Měřicí nástroj

vycházel z Fehringova modelu validity diagnostického obsahu DCV – *Diagnostic Content Validity Model* (Fehring, 1987). Ke každé položce (ošetřovatelské intervenci) byla přiřazena významnost na Likertově škále od 1 do 5 (1 – žádná významnost, 2 – malá významnost, 3 – střední významnost, 4 – velká významnost, 5 - nejvyšší významnost). Hodnoceny byly celkem 4 položky/ošetřovatelské intervence (k nim přiřazena 1 falešná, celkem 5) oblasti Sledování a záznam bolesti modulu základní intervencí kurrikula pro přípravu sester bakalářského studijního programu Ošetřovatelství. Výzkumný soubor tvořilo 482 expertek (ve 4 podsouborech), z původních 500 slovenských a českých sester, které splňovaly Fehringova kritéria modifikovaná pro Českou a Slovenskou republiku. *Výsledky:* Za hlavní významné ošetřovatelské intervence sestry/expertky považují: Sledování bolesti po podání analgetik (0.87); Monitoring bolesti (0.86); Záznam průběhu bolesti (0.85); Nefarmakologické postupy tišení bolesti (0.80). Za nevýznamné/vyřazené nepovažují položky v rozmezí VS (váženého skóre) 0.49 – 0.15 žádné. *Závěr:* Z celkového počtu 4 ošetřovatelských intervencí slovenské a české sestry/expertky považují za významné všechny položky v počtu 4 tj. 4 hlavní a 0 vedlejších ošetřovatelských intervencí. Za nevýznamné/vyřazené neoznačily žádnou validovaných ošetřovatelských intervencí v oblasti/kategorie Sledování a záznamu

bolesti Modulu základních ošetrovatelských intervencí pro kurrikulum sester.

Klíčová slova: Validace. Bolest. Intervence. Model DCV. Kurrikulum.

ABSTRACT

Introduction: The nurses conducts clinical decisions within his/her profession, practice, education, administration of critical thinking processes by using clinical decision support systems. The NIC, NOC, NANDA International Classification Systems play a significant role in improving evidence-based care, patient care, and also greatly help professional decision-makers. They remain the main knowledge base for nursing professionals (Brokelová, NANDA, 2015, Translation into Czech - Kudlová). *Objective:* The aim of the research study was to validate nursing interventions by nurses/experts who had met Fehring's expert criteria. To find out which nursing interventions the experts consider as important, that are the main and secondary ones, and which are considered as insignificant. *Methods:* The measuring tool was based on the Fehring Diagnostic Content Validity Model (Fehring, 1987). Each item (nursing intervention) was assigned a significance on the Likert scale from 1 to 5 (1 - no significance, 2 - minor significance, 3 - medium significance, 4 - great significance, 5 - highest significance). A total of 4 items/nursing interventions (to be

assigned 1fake, altogether 5) of the pain assessment and record of the module by basic intervention of the curriculum for the preparation of nurses of the bachelor study program Nursing. The research team consisted of 482 experts (in 4 subsets), from the original 500 Slovak and Czech nurses who met Fehring's criteria modified for the Czech Republic and Slovak Republic. *Results:* Nurses/experts consider the main nursing intervention as follows: Pain assessment after analgesic administration (0.87); Pain monitoring (0.86); Pain record (0.85); Nonpharmacological pain relief (0.80). Items of no insignificance are being considered those within the weighted score of 0.48 - 0.15. There were none of these. *Conclusion:* Of the total of 4 nursing interventions, Slovak and Czech nurses/experts consider all items in the number of 4 nursing interventions as significant out of them 4 were considered of main significance and 0 of minor significance. None of the validated nursing interventions was reported as non-significant/excluded in area pain assessment and record of the core intervention module for the nursing curriculum.

KEYWORDS: Validation. Pain. Intervention. DCV model. Curriculum.

ÚVOD

Otevírá se stále větší prostor pro národní a mezinárodní spolupráci s využitím nejnovějších poznatků a jejich transferu mezi institucemi (univerzitami, fakultami, zdravotnickými zařízeními a dalšími) a jimi prezentovanými sestrami, pedagogy a studenty. Zdůrazňují se tak priority jako zajištění kvality, výuková i ekonomická efektivita, časová úspora, rychlý přenos informací mezi studenty, pedagogy a odborníky z praxe. První výstupy realizované na Slovensku v oblasti intervencí sester vznikají také na Fakultě sociálních věd a zdravotnictva Univerzity Konštantina Filozofa v Nitre (dále jen UKF) ve spolupráci s Fakultou zdravotnických studií Západočeské univerzity (dále jen ZČU) v České republice v období let 2016-19 za podpory projektu Kega s názvem *Implementace ošetrovatelských intervencí do multimediálních technologií v přípravě sester*. Fakulta sociálních věd a zdravotnictva UKF v Nitre, Katedra ošetrovatelství a Katedra ošetrovatelství a porodní asistence Fakulty zdravotnických studií ZČU v Plzni má vysoce erudované akademické pracovníky současně s odbornou a především specializovanou způsobilostí v jednotlivých oblastech klinické praxe ošetrovatelství, kteří jsou kompetentní k vytvoření a řízení odborných týmů expertů/sester specialistek k ověření souboru ošetrovatelských intervencí zařazených do přípravy budoucích sester. Využíjící se stále

nové požadavky praxe (Bulechek a kol., 2008, 2013), dostupné poznatky mezinárodních klasifikačních ošetřovatelských systémů (NANDA, NIC, NOC a dalších) ošetřovatelské praxe vyžadují naléhavou potřebu implementace do výuky pregraduálních programů zaměřených na výstupní kompetence regulovaných profesí směrnicemi EU. Výzkumný tým se zaměřil na vytvoření souboru empiricky ověřených ošetřovatelských intervencí pro přípravu sester vedoucích k získání výstupních kompetencí z pregraduálního bakalářského studijního programu ošetřovatelství. Klinicky ověřené ošetřovatelské intervence jednotlivých oborů ošetřovatelství a výběr validizovaných ošetřovatelských intervencí umožní vytvořit databázi ve formě odborných modulů s využitím dostupných poznatků mezinárodní klasifikace ošetřovatelských intervencí (NIC). V prvním roce řešení projektu se řešitelé mimo empirického šetření v klinické a pedagogické praxi, testování měřících nástrojů a ověřování šablon elearningového prostředí, zaměřili v souladu s harmonogramem projektu na shromáždění nejnovějších poznatků, vydefinování odborných pojmů pro moduly ošetřovatelských intervencí, hodnotících strategií ve vztahu k cílovým výstupním kompetencím s validací ošetřovatelských intervencí Modulu základních intervencí. V následujících letech probíhala validace experty stanovených intervencí v klinické a komunitní ošetřovatelské praxi. Jejich implementace do procesu vzdělávání sester.

CÍL

Cílem výzkumu byla validace ošetřovatelských intervencí v rámci kurrikula sester bakalářského studijního programu Ošetřovatelství. Na základě výsledků pilotní studie validovat ošetřovatelské intervence Modulu základních ošetřovatelských intervencí, který obsahoval celkem 200 položek ($p=200$) ve 22 oblastech/kategoriích. Presentovaná studie předkládá celkem 4 ošetřovatelské intervence oblasti/kategorie 4 s názvem Sledování a záznam bolesti Modulu základních ošetřovatelských intervencí ($p_4 = 4$). Cílem bylo zjistit, které vybrané ošetřovatelské intervence oblasti/kategorie 4 Sledování a záznam bolesti sestry/expertky a sestry/expertky/pedagogové považují za významné, tj. hlavní a vedlejší, které za nevýznamné tj. vyřazené.

SOUBOR A METODIKA

Základní charakteristika výzkumného souboru. Výzkumný soubor tvořilo 482 expertek ($n=482$, ve 4 podsouborech n_1, n_2, n_3, n_4) dvou zemí – ze Slovenské a České republiky. Dále z prostředí klinického - Fakultní nemocnice v Nitře a Fakultní nemocnice v Plzni (dále jen FN Nitra a FN Plzeň) a z prostředí akademického - Univerzity Konstantina Filozofa v Nitře a Západočeské univerzity v Plzni (dále jen

UKF v Nitre, ZČU v Plzni). Z původních 500 slovenských a českých sester a sester/pedagogů, kteří splňovali Fehringova kritéria modifikovaná pro Českou a Slovenskou republiku se výzkumu zúčastnilo 482 expertů, z toho 312 slovenských a 170 českých sester a sester/pedagogů. Z hlediska klinického a akademického prostředí bylo 22 sester/pedagogů a 460 sester z klinického prostředí fakultních nemocnic. Kritéria byla upravena a klinicky ověřena pro validaci ošetřovatelských intervencí a vycházela z modifikovaných kritérií experta pro validaci ošetřovatelských diagnóz.

Použitá metodika: Validační studie umožnila vyjádřit míru platnosti vybraných ošetřovatelských intervencí z celkem 22 oblastí/kategorií Modulu základních ošetřovatelských intervencí. Výzkumný tým zvolil metody obsahové analýzy a metodu obsahové validace. Měřicí nástroj vycházel z Fehringova modelu validity diagnostického obsahu DCV – *Diagnostic Content Validity Model* (Fehring, 1986). Ke každé položce (ošetřovatelské intervenci) byla přiřazena významnost na Likertově škále od 1 do 5 (1 – žádná významnost, 2 – malá významnost, 3 – střední významnost, 4 – velká významnost, 5 - nejvyšší významnost). Prezentovány jsou validované ošetřovatelské intervence oblasti/kategorie 4 s názvem Sledování a záznam bolesti Modulu základních intervencí ($p_4 = 4$), která

zahrnovala tyto ošetrovatelské intervence: 1. Monitoring bolesti; 2. Záznam průběhu bolesti; 3. Nefarmakologické postupy tišení bolesti; 4. Sledování bolesti po podání analgetik. Hodnoceny byly celkem 4 položky/ošetrovatelské intervence (k nim přiřazena 1 falešná, celkem 5) oblasti/kategorie Sledování a záznam bolesti Modulu základních intervencí kurrikula pro přípravu sester bakalářského studijního programu Ošetrovatelství. Celkem 482 expertek (ve 4 podsouborech), z původních 500 slovenských a českých sester, které splňovaly Fehringova kritéria experta modifikovaná pro Českou a Slovenskou republiku, validovalo ošetrovatelské intervence.

VÝSLEDKY A DISKUZE

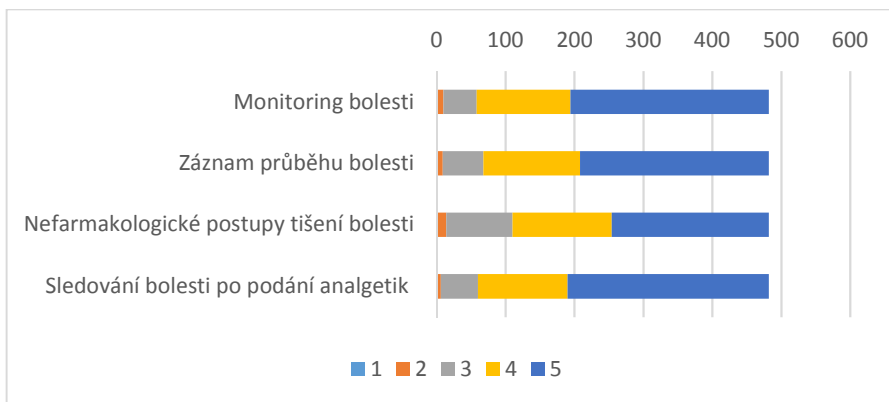
Výsledkem šetření a zpracování dat je navržený soubor validovaných ošetrovatelských intervencí ve slovenské, české i anglické verzi pro kurrikulum sester. Validované ošetrovatelské intervence jsou v navrženém souboru kategorizovány jako významné tj. hlavní a vedlejší a dále jako nevýznamné tj. vyřazené pro kategorii/oblast 4 Sledování a záznam bolesti Modulu základních ošetrovatelských intervencí.

Tab. 1 Sledování a záznam bolesti Modul základních intervencí
(významnost intervencí podle respondentů/Likertova škála 1-5)

	1	2	3	4	5		
Monitoring bolesti	0	10	48	136	288		2148
Záznam průběhu bolesti	0	9	59	140	274		2125
Nefarmakologické postupy tišení bolesti	1	13	96	144	228		2031
Sledování bolesti po podání analgetik	0	6	54	130	292		2154

Komentář: Z pohledu významnosti ošetrovatelských intervencí podle Likertovy škály hodnotili experti jako nejvýznamnější 1. Sledování bolesti po podání analgetik; 2. Monitoring bolesti; 3. Záznam průběhu bolesti; 4. Nefarmakologické postupy tišení bolesti.

Graf 1 Grafické vyjádření významnosti ošetrovatelských intervencí oblasti/kategorie Sledování a záznam bolesti podle respondentů/Likertova škála 1-5

Tab. 2 Validace ošetrovatelských intervencí dle VS v oblasti/kategorie Sledování a záznam bolesti Modulu základních intervencí ($p_4 = 4$)

	Plzeň (PG)	Nitra (PG)	Plzeň (sestry)	Nitra (sestry)	VS Spolu
Monitoring bolesti	1,00	0,93	0,93	0,82	0,86
Záznam průběhu bolesti	0,98	0,89	0,91	0,82	0,85
Nefarmakologické postupy tišení bolesti	0,91	0,80	0,84	0,78	0,80
Sledování bolesti po podání analgetik	1,00	0,89	0,91	0,84	0,87

Poz. VS (vážené skóre)

Komentář: Dle výpočtu VS hodnotili experti jako nejvýznamnější: 1. Sledování bolesti po podání analgetik (0.87); 2. Monitoring bolesti (0.86); 3. Záznam průběhu bolesti (0.85); 4. Nefarmakologické postupy tišení bolesti (0.80).

Za významné tedy hlavní a vedlejší položky považují shodně české a slovenské sestry/expertky a sestry/expertky/pedagogové tyto ošetrovatelské intervence: Sledování bolesti po podání analgetik; Monitoring bolesti; Záznam průběhu bolesti; Nefarmakologické postupy tišení bolesti. Všechny podsoubory respondentů shodně označily položky jako hlavní (akutní) tj. VS (váženého skóre) nad 0.75. Žádné jako vedlejší v rozmezí VS 0.50 – 0.75. Za nevýznamné/vyřazené nepovažují položky v rozmezí VS 0.49 – 0.15 žádné.

Validace ošetrovatelských intervencí probíhá ve slovenském i českém klinickém prostředí. Studie, které by zahrnovaly i zařazení validovaných intervencí pro kurikulum (s využitím multimediálních technologií/elektronizace v akademickém i klinickém prostředí) sester jsme nezaznamenaly. Srovnáváme tedy výsledky klinických studií, kde validovaly české a slovenské expertky/sestry vybrané intervence pro potřeby ošetrovatelské dokumentace (s využitím

multimediálních technologií/elektronizace klinického prostředí). Jedny z prvních výsledků validace ošetřovatelských intervencí se objevily v práci Mazalové a kol. Výsledky šetření vybraných intervencí ve vztahu k diagnostice publikovala Mazalová a kol. v roce 2011 (Mazalová, 2011). Validizační studie Mazalové a kol. z roku 2013 (Mazalová, 2013) zahrnovala soubor expertek pro validaci intervencí NIC a NOC. Validovány byly intervence ve vztahu k pediatrické ošetřovatelské péči. Pro výzkum míry validity bylo užito modelů obsahové a klinické validizace podle Fehringa (Fehring, 1986, s. 180-91) implementovaného do výzkumného designu podle Carlson-Catalano a Lunney. Studie z roku 2014 Pospíšilové a kol. využila hodnocení 26 expertek pomocí ICV testu (modifikace Fehringova DCV testu). Bylo hodnoceno 895 ošetřovatelských aktivit. Z tohoto počtu nabylo 372 (41,6 %) aktivit váženého skóre 0,8 a lze je považovat za velice důležité pro plnění dané sledované intervence NIC. Nejvíce (452 což je 50,5 %) aktivit nabylo váženého skóre v rozmezí 0,79-0,50. Tyto aktivity již jsou pro plnění intervence, pod kterou jsou řazeny, méně důležité (doplňkové). Pouze 71 (7,9%) aktivit nabylo váženého skóre <0,5 a staly se netypické pro plnění dané intervence v kontextu chirurgické neintenzivní ošetřovatelské péče na území České republiky. Dvanáct intervencí dosáhlo průměrného váženého skóre 0,8. Zbýlých 24 dosáhlo váženého skóre 0,79-0,50. Ani jedna z intervencí nedosáhla váženého skóre <0,500. Závěrem byl výstup jako

podklad pro vznik elektronické dokumentace, která byla testována v rámci pilotního ověření elektronické dokumentace na Chirurgické klinice FN Brno v České republice. Tato dokumentace byla nadále modifikována dle požadavku sester a výsledků pilotáže. Do budoucna by prostřednictvím elektronické dokumentace mohla vzniknout rozsáhlá databáze o hospitalizovaných pacientech (Pospíšilová a kol., 2014). Husková v roce 2017 prezentovala validované intervenční aktivity/činnosti v navrženém souboru. Soubor kategorizuje validované činnosti jako hlavní nebo doplňkové ošetrovatelské aktivity pro plnění konkrétní intervence NIC ve sledované oblasti intenzivní péče (Husková, 2017).

ZÁVĚR

Z počtu 4 prezentovaných ošetrovatelských intervencí oblasti/kategorie 4 s názvem Sledování a záznam bolesti Modulu základních ošetrovatelských intervencí ($p_4 = 4$), z celkem 200 položek ($p=200$) ve 22 oblastech/kategoriích, slovenské a české sestry/expertky a sestry/expertky/pedagogové považují za významné shodně všechny položky v počtu 4 tj. 4 hlavních a 0 vedlejších ošetrovatelských intervencí. Za nevýznamné/vyřazené neoznačily žádnou z validovaných ošetrovatelských intervencí v oblasti/kategorii Sledování a záznam bolesti Modulu základních

ošetřovatelských intervencí pro kurikulum sester. Všech 482 expertek (n=482, ve 4 podsouborech n₁, n₂, n₃, n₄) vyjádřilo vzácně shodu. Výzkum poukázal na stále hlubší potřebu vzájemné spolupráce a odborné diskuze mezi akademickým a klinickým ošetřovatelským prostředím, která je nezbytná nejenom pro kvalitní kurikulum seste pror, jejich výstupní kompetence, ale profesionální růst a rozvoj profese.

POUŽITÉ ZDROJE

BULECHEK, G. M. – BUTCHER, H. K. – DOCHTERMAN, J. M. 2008. *Nursing Interventions Classification (NIC)*. 5. edit. Oxford: Elsevier. 938 s. ISBN 978-0- 323-05340-2.

BULECHEK, G. M. – BUTCHER, H. K. – DOCHTERMAN, J. M. – WAGNER, CH. 2013. *Nursing Interventions Classification (NIC)*. 6. edit. St. Louis: Elsevier. 607 p. ISBN 978-0-323-10011-3.

FEHRING, R. J. 1986. Validation diagnostic labels: standardized methodology. In *Classification of Nursing Diagnoses: Proceedings of the Sixth Conference*. St. Louis: Mosby, 1986. p. 180-91. ISBN 0-801637-66-X.

HUSKOVÁ, J. 2017. *Mezinárodní klasifikace ošetřovatelských intervencí NIC v intenzivní péči*. Olomouc. 2017. Dizertační práce. Dostupné na [www. upol.cz](http://www.upol.cz)

KRISTOFOVÁ, E. a kol. Validation of selected interventions in nursing within the curriculum of nurses – area of assessment and recording

pain. *Sborník abstrakt XI. Mezinárodního symposia*, 2018. Debrecin. ISBN 978-963-490-020-7.

MAZALOVÁ, L. - MAREČKOVÁ, J. - MIKŠOVÁ, Z. - KAMENÍČKOVÁ, J. 2011. Ošetrovatelská diagnostika strachu u dětí. In *Pediatric pro praxi*. 2011, s. 434-436. Dostupné na <http://www.pediatricpropraxi.cz>.

MAZALOVÁ, L. 2013. *Validizace ošetrovatelské diagnózy Strach-00148 a odpovídajících komponent NIC a NOC v pediatrické péči*. Disertační práce. [online]. Olomouc, 2013. [cit. 2014.10.30.]. Dostupné na <http://www.theses.cz>

NANDA INTERNATIONAL. 2015. *NANDA International: Nursing Diagnoses. Definitions and Classification 2015-2017*. 2015. Wiley-Blackwell, USA, United Kingdom, 2015, p. 336-7. ISBN 978-1-118-91493-9.

POSPÍŠILOVÁ, A. 2014. Validace ošetrovatelských intervencí (NIC) v chirurgické ošetrovatelské péči na našem území. In *Sborník vědeckých abstrakt. Mezinárodní symposium Věda a výzkum v ošetrovatelství*. 2014. ISBN 978-80-7013-570-9.

KONTAKT

Doc. PhDr. Alexandra Archalousová, PhD.

Univerzita Konštantina Filozofa v Nitre

Fakulta sociálních věd a zdravotnictví

Katedra ošetrovatelství

Kraskova 1

Nitra

Slovenská republika

E-mail: aarchalousova@ukf.sk; frei@fzs.zcu.cz; ekristofova@ukf.sk,

lpavelova@ukf.sk